

Poemes molt nous per a la Girona vella

Text > **DANI VIVERN**

Palol, Badia, Comadira, Sagarra... Es faria llarga la llista de poetes atrets per la Girona profunda, que ha cridat de sempre l'atenció dels escriptors locals, però també d'alguns de fora, com és el cas de Marcel Riera (1956), badaloní i vinculat, des de fa anys, a la nostra ciutat. Poeta i traductor, Riera ha guanyat els premis Carles Riba, Jocs Florals de Barcelona, Joan Alcover / Ciutat de Mallorca i Marià Manent. Som, doncs, davant d'un escriptor prolífic i reconegut: una dotzena de llibres de poemes denoten una passió poc corrent en el nostre temps, en què la poesia no és valorada pel gran públic com ho havia estat en el passat. Potser en té la culpa la dilució de la tècnica poètica en mans del que molts anomenen «vers lliure», i que no és res més que prosa poètica —i dolenta— disfressada de vers. El poeta Salvador Oliva, autor d'obres sobre mètrica de lectura imprescindible per conèixer l'ofici, ens en podria fer una anàlisi carregada d'intel·ligent sàtira.

Però amb *La Devesa exànime*, Riera ens atrapa per sorpresa amb uns poemes doblement fascinants. D'una banda, enfoca la mirada sobre elements del paisatge gironí que, tot i formar part de la panòpia de tòpics locals, en constitueixen un detall a vegades menor, un aspecte desapercebut. Així, per exemple,

en el poema «Sega aquàtica a l'Onyar», se centra en l'escena peculiar, inesperada, dels operaris que en tallen les herbes: «I al corrent, com dansaires, tres homes amb vestits | de goma seguen algues amb unes llargues dalles». La imatge és atrevida, potent. D'altra banda, el lector avesat haurà vist en aquests dos versos els jocs de rima interna (homes/goma) i d'al·literacions (seguen/algues, llargues/dalles). El llibre és ple d'aquestes sorpreses. Hi ha moments en què intuïm, fins i tot, llambregades de haiku: el poeta presenta la plaça dels Apòstols sota la pluja, i escriu: «I els nummulits, quan senten l'aigua, malden | per retornar, ells també, a la vida».

Els quaranta-un poemes de què consta *La Devesa exànime* tenen «resons carnerians i comadirians», com explica J. M. Fonalleras al pròleg. Ben cert: Riera coneix perfectament el corpus literari inspirat en Girona, però no cau en la trampa de l'homenatge ni en un *remake* de la Girona vella. Més aviat busca elements secundaris o fins i tot «impropis» entre l'escenari «clàssic» de la ciutat. En són exemples el penell herald, emblemàtic element que, vist des de la Catedral, es retalla sobre la basílica de Sant Feliu; les *mezuzàs* a les portes del call; el pati de l'Àngel, l'Hospital Trueta... Riera n'extreu sensacions i reflexions personals, a vegades

RIERA, Marcel.
La Devesa exànime [fotografies de Quim Curbet]. Girona: Fundació Atrium Artis, 2022.

amb un vocabulari quotidià, volgudament prosaic, ben allunyat del que es considera lírica.

Però el llibre no és solament un poemari. Quim Curbet l'ha il·lustrat amb unes precioses fotografies que no són un complement al text, sinó que hi sintonitzen, hi harmonitzen, en un duo perfecte. Recomano al lector que contempli la imatge de la coberta i, tot seguit, que llegeixi el poema «La Devesa exànime», que dona nom al llibre. Llavors, ho entendreà tot.

«Llavors jo, en el buit deixat per tu»

Text > **ADRIANA BÀRCIA JOSÉ**

A Yann Andréa Steiner (1992), Marguerite Duras esbossa la relació, força complexa, amb el seu darrer amant. Hi teixeix una malla subtil en què s'entrecreuen la soledat («el buit», l'empremta deixada per l'altre), la sensualitat i la imbricació entre passat, present, ficció i realitat. Així, assenyala: «Aquella solitud era a la vegada la més pregonada de la meua vida i també la més feliç. No l'experimentava com a solitud, sinó com l'oportunitat d'una llibertat vital decisiva encara ignorada fins aleshores». Per la seva banda, Simone de Beauvoir afirmava:

«El dia que una dona pugui estimar no amb la seva debilitat, sinó amb la seva força; no escapar-se de si mateixa, sinó trobar-se; no humiliar-se, sinó afirmar-se; aquell dia l'amor serà per a ella, com per a l'home, font de vida i no un perill mortal».

En canvi, la Joana de Francesc Duch (Cossetània, 2022) no viu el trencament sentimental com l'alliberament que obre la porta a l'amor envers una mateixa, sinó que s'estanca en les primeres fases del dol (la negació i la ira). S'entesta a culpar en Dani i el fet de no haver estat mare del fracàs d'una rela-

ció de dotze anys. Converteix les visites a ca la iaia Adela (la iaia del seu ex) en sessions psicoanalítiques que creu que la salven, però que l'ancoren en la no-acceptació del trauma: en Dani la deixa per una jove neta a qui prenha en pocs mesos. A l'altra banda, la relació de la seva amiga Clara amb la Maite flueix amb la vista posada en una futura gestació. En aquest punt, la protagonista fins i tot es planteja ser mare sola; ara bé, es tracta més aviat de despit que d'una alternativa real. L'ofuscació és màxima. La Joana no s'entén sense l'altre perquè s'enroca en un vell ideal.

Dolor de llengua

Text > XAVIER BESALÚ

Aquest és un llibre important, que mereix ser llegit, estudiat, analitzat, divulgat i utilitzat. Neix d'una tesi doctoral llargament treballada que va ser guardonada amb el Premi de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'IEC l'any 2021 (a vegades els astres s'alineen convenientment), i que es publica en un temps que el debat sobre la realitat i l'eficàcia de l'anomenada immersió lingüística a l'escola i sobre l'ús social del català és més viu que mai.

L'autor confessa que està profundament afectat d'una malaltia crònica, el *dolor de llengua*. Una afecció permanent, però amb moments especialment crítics: quan veu que els infants i joves, escolaritzats en català, fan servir cada dia més el castellà entre ells com a llengua de relació, o quan, setmana sí, setmana també, observa atònit les ingerències judicials i polítiques basades en mentides, en dades falsejades i en temors i persecucions directament inventats.

Després de la derrota de 1714 es va posar en marxa, ben a consciència, la construcció de l'edifici escolar castellanitzador, que va quedar consagrat en la Llei d'educació de 1857. El llibre fa un llarg repàs dels persistents i continuats atacs que ha rebut l'escola catalana al llarg d'aquests tres segles.

Centrant-nos només en el període democràtic, potser alguns recordareu el precoç *Manifiesto de los 2.300*, de 1981, amb Federico Jiménez Losantos al capdavant, o la fundació d'un partit directament entestat a posar en qüestió el model d'escola catalana que havia aprovat de manera pràcticament unànime el Parlament de Catalunya: Ciudadanos, l'any 2006. Tot això, al marge de la imprevisible, des de tots els punts de vista, ofensiva judicial...

Però el llibre de David Pujol ofereix molt més que això. Per exemple, fa un estudi exhaustiu de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana des de la seva creació, el 1898, fins avui dia: l'APEC va ajudar econòmicament un munt d'escoles, va promoure càtedres de català a les escoles normals, concursos per a infants, colònies escolars i, molt especialment, va crear en el seu si l'Editorial Pedagògica, que es va veure amb cor de continuar publicant fins i tot durant el franquisme. La llista de publicacions fa vertadera patxoca. Per esmentar-ne només algunes: la *Gramàtica catalana*, de Pompeu Fabra; la *Geografia elemental de Catalunya*, de Pere Blasi; la *Història de Catalunya*, de Ferran Soldevila...

Fa també un repàs de la resistència cultural i cívica durant el franquisme, amb una menció especial a la tasca

La novel·la, lluny d'enginyeries textuals, fixa la càmera en aquest dalta-baix, sense capbussar-se en la resta de fases de la pèrdua (negociació, depressió i acceptació). En conseqüència, el conflicte es resol, finalment, en poques pàgines. La història navega en una sola direcció: la de la Joana que assenyalava l'altre com a motiu del desastre. El text se centra en aquesta caiguda al buit sense ampliar el zoom. Però és que a la Joana, l'amor li era eixorc de bell antuvi. S'aferra al que va ser i no al que és. La Joana flaira lleixiu, però la metzina ja la duia inoculada abans de la trencadissa, com deia Kate Millet: «L'amor ha sigut l'opi de les dones». La

Joana del segle XXI no ha superat les premisses del XX. És rêmora i ostage.

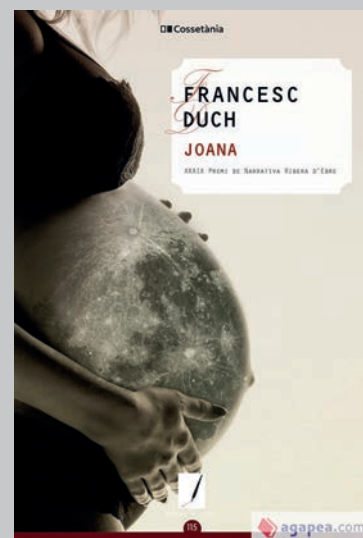
A banda d'això, el títol de la novel·la no hauria de negligir l'ombra allargada de *Joana E.* (1991), de M. Antònia Oliver. La mallorquina ens va regalar una història monumental narrada també en primera persona. Això sí, la membre d'Ofèlia Dracs subratllava al pròleg «les meravelloses interferències» de Víctor Català, Virginia Woolf i Charlotte Brönte. Perquè en la literatura catalana contemporània, Joana no és un simple nom de personatge. De fet, Oliver va confessar que va escriure aquella història, que la burxava durant anys, precisament per alliberar-se.

PUJOL I FABRELLES, David. *La repressió del català a l'escola: Tres-cents anys de lluita i resistència (1715-2018)*. Cassà de la Selva: Editorial Gavarres: Institut d'Estudis Catalans, 2022. 541 p.

desenvolupada per Òmnium Cultural, i ja en democràcia. En aquest cas, es fa un èmfasi específic en el paper dels Premis Baldiri Reixac, des de 1978, continuadors de la tasca de la Protectora, i en la figura de Lluís Carulla, de qui se'n fa un esbós biogràfic.

L'autor dona l'obra per «definitivament inacabada», i nosaltres hi afegiríem que, potser, *per desgràcia*. I ho fa assenyalant alguns dels reptes que té avui l'escola catalana i, en definitiva, el país. Una obra que serà de referència.

DUCH, Francesc. *Joana*. Valls: Cossetània, 2022. 128 p.